

אמירה לעכו"ם - סימן שז

רמת האיסור

משנה קכא. – נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה. (דרבנן גזרו על אמירה לנכרי משום שבות.)

שבת קנ. – אמירה לנכרי שבות.

מכילתא - 'כל מלאכה לא יעשה בהם' - לא תעשה אתה, ולא יעשה חברך, ולא יעשה עכו"ם מלאכתך.

היראים סובר שאמירה לנכרי אסורה **מהתורה**. [וכוונת הגמרא ב-קנ. זה כשאומר לגוי לעשות לעצמו.]

הסמ"ג מסתפק בזה.

רמב"ן עה"ת סובר שאמירה לנכרי אסורה רק **מדרבנן**. [והפסוק הוא רק אסמכתא.]

טעמים לאיסור אמירה לעכו"ם

רמב"ם – גזירה שלא יבוא הישראל לעשות בעצמו (כיון ששבת תהיה קלה בעיניו).

רש"י – משום שממנה את הנכרי לשלוחו (וצ"ל דיש שליחות לחומרא).

רש"י ע"ז – משום 'ממצוא חפצך ודבר דברי דיבור אסור'.

נפק"מ בין הפירושים:

1. היכא דרומז, שלא ע"י דיבור, לעכו"ם לעשות מלאכה. [שייך גזירה או שליחות]
2. כשאומר לו בע"ש לעשות בשבת. [שייך גזירה או שליחות]
3. היכא דאומר לעכו"ם בשבת לעשות מלאכה אחרי השבת. [לא שייך גזירה או שליחות]

שיטות הראשונים והפוסקים

ע"פ עירובין סז: - מותר לומר לגוי להביא חמין לתינוק (למילה) דרך מבוי שאינו מעורב.
ע"פ גיטין ח: - התירו לומר לגוי לכתוב שטר כדי לקנות בית בא"י... ואע"ג דאמירה לנכרי שבות משום ישוב א"י לא גזור רבנן.

הרמב"ם - אמירה לגוי מותרת בשבות דרבנן בדבר שיש בו צורך מצוה או שיהיה שם מקצת חולי או יהיה צריך לדבר צורך הרבה. וזה ע"פ הגאונים שלמדו מעירובין סז: שדוחין שבות דשבות לגבי אמירה לגוי במכשירי מילה אע"פ שאין הם דוחין את השבת - ומזה למד הרמב"ם לכל המצוות.

תוס' והרשב"א בתשובה אוסרים אמירה לגוי בשבות דרבנן, וסוברים דדוקא משום מילה שהיא גופה דחיא שבת התירו אמירה לגוי או משום ישוב ארץ ישראל, אבל משום מצוה אחרת אסור לומר לגוי לעשותו, ואין אומרים בשבותין זו דומה לזו ואין לנו בהם אלא מה שהתירו בפירוש.

הראב"ה סובר דאמירה לגוי במלאכה דאורייתא נמי לא אסירא אלא בדבר שאי אפשר למצוא תקנה על ידי ישראל לעשותו, כגון להחם חמין, אבל אם אפשר לעשותו, כגון ברה"י דיכול להביא על ידי מחיצות בני אדם, שרי אמירה לגוי (ב"י): אפשר דלא התיר אלא לדבר מצוה דוקא).

בעל העיטור - אמירה לגוי מותרת אפילו בדאורייתא לצורך מצוה, וטעמו לפי שהוא מפרש את עירובין סז: בענין דשרי אמירה לגוי אפילו בדבר שיש בו מלאכה גמורה גבי מכשירי מילה, והוא משווה שאר מצוות למכשירי מילה כדרך שהשוה אותם הרמב"ם. ולכן מותר לומר לגוי להדליק לו נר לסעודת שבת (כשיושב בחושך ואין לו שום נר לאכול).

שו"ע שז/ה הביא את דעת הרמב"ם בסתם, והוסיף דיש אוסרים (=תוס').

הרמ"א רע"ב הביא את דעת העיטור, אך פסק דיש להחמיר במקום שאין צורך גדול דהא רוב הפוסקים חולקים על סברא זו.

1. **כלכלת השבת (=שש"כ)** - מותר לומר לגוי לעשות מלאכה שאין בעשייתה אלא משום איסור דרבנן אם אפשר גם ליהודי לעשותה דרך היתר.

2. **בשו"ע שכח/יז** (ובמשנ"ב) התיר לומר לגוי בשבת לעשות מלאכה דאורייתא לצורך רפואתו של חולה אפילו שאין בו סכנה.

3. **שו"ע שלד/יח** (ע"פ שבלי הלקט בשם גאון) - מותר לומר לגוי להציל ספרים מן הדליקה אפילו דרך רה"י (=מלאכה דאורייתא). [ע"פ שו"ע שלד/יט - וכן מותר להציל ממים ומשאר דברים המאבדים].

4. **משנ"ב רע"ו** - מותר לומר לגוי לתקן את העירוב שנתקלקל בשבת כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול, וכדאי הוא בעל העיטור לסמוך עליו להתיר שבות דאמירה אפילו במלאכה דאורייתא במקום מצוה דרבים.

5. **שו"ע שו"א** - משום מצות ישוב א"י מתירין אמירה לגוי אף באיסור תורה.
אבל ברמ"א מתיר רק באיסור דרבנן.

6. **המג"א בסימן של"א** מצדד לעניין מילה לסמוך על העיטור. [אך שו"ע שלא/ו פסק כרמב"ם שאמירה לגוי אסורה במלאכה דאורייתא, ומותרת רק במלאכה דרבנן במקום מצוה].

7. **שו"ע שה"כ** - משום צער בעלי חיים שרי אמירה לגוי לחלוב בהמתו. [אך מ"מ טוב שיחלוב הגוי לתוך אוכל, דהוי ליה שבות דשבות - מג"א].

8. **ע"פ משנ"ב רע"ו** - מותר לומר לגוי לעשות דבר היתר בשביל יהודי, גם אם ידוע לנו שלצורך זה יעשה הנכרי דבר שבעשייתו יש משום איסור תורה.

שו"ע ב' – אסור לשכור פועלים (=שבות), ולא לומר לאינו יהודי לשכור לו פועלים בשבת (=שבות דשבות), אע"פ שאין הישראל צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת, שכל מה שהוא אסור לעשותו בשבת אסור לומר לאינו יהודי לעשותו, - **כרמב"ם** - **משנ"ב** – ואפילו אם יאמר לגוי בשבת שישכור לו פועלים אחר השבת – ג"כ אסור.

ואפילו לומר לו קודם השבת לעשותו בשבת אסור. - **כרמב"ם ועוד** (והראיה מדאיצטריך היתרא למי שהחשיך לו בדרך ליתן כיסו לנכרי לפי שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו (שבת קנג.), הא בלאו הכי אסור.)
[החת"ס מצדד לומר, דדוקא לומר לגוי שיעשה בעצמו מלאכה בשבת, אסור אף בחול לומר לו, אבל לשכור לו פועלים, דזה הוי אמירה דאמירה, דהיינו שהישראל אומר לגוי שיאמר לפועלים לעשות לו מלאכה בשבת, אין איסור בזה כשאומר לו בחול, ובה"ל מצדד להחמיר.]

אבל מותר לומר לו אחר השבת למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר, אע"פ שמבין מתוך דבריו שרצונו שיעשנה בשבת הבאה. - **כסמ"ג וסמ"ק, ודלא כטור שאוסר.**
(משנ"ב) – והטעם כיון שאינו אומר לו בפירוש אלא רק דרך רמז, ולא דמי למה שכתב הרמ"א בסעיף כב' דאפילו דרך רמז לעשות בשבת אסור, דהתם כשמרמז לו בשבת גופא על זה חמיר טפי.)

במשנ"ב הביא מח' אחרונים אם הא דק"ל אמירה לגוי שבות הוא אפילו אם אומר לגוי שיאמר לגוי אחר לעשות לו מלאכה בשבת.

שו"ע כב' – כל שבות דרבנן מותר בין השמשות לצורך מצוה, כגון לומר לגוי להדליק לו נר בין השמשות, או אם היה טרוד והוצרך לעשר בין השמשות.

רמ"א – כל דבר שאסור לומר לגוי לעשותו בשבת אסור לרמוז לו לעשותו (משנ"ב – [זה הדין כשרמוז בלשון ציווי], אך כשאומר הרמיזה לגוי שלא בלשון ציווי, כגון שאומר הנר אינו מאיר יפה, ושומע הגוי ומתקנו (בשבת) – שרי, דאין זה בכלל אמירה, ואין לאסור מטעם שנהנה ממלאכה שעשה הגוי בשבילו, דאין זה הנאה כ"כ, דגם מקודם היה יכול ע"פ הדחק לקרות לאורו), **אבל מותר לרמוז לו [בלשון ציווי!]** לעשות מלאכה אחר שבת.

שבת קנ. – אמירה לנכרי שבות.

שבת קכא. – בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. [=רמיזה בלשון ציווי במקום הפסד גדול]
כתובות ע: – בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד, בדליקה למעוטי מאי? ... למעוטי שאר איסורים דשבת.

בה"ג והרא"ש – אין חילוק בין דליקה לשאר איסורי שבת (ובכל היזק הבא לאדם פתאום מותר). [וביאר הסמ"ק דכוונת הגמ' למעט דבר שאין בו הפסד ממון].
הרשב"א בתשובה (סמ"ג ותרומה) – לא התירו לומר כל המכבה וכו' אלא רק בדליקה.

שו"ע שז/יט הביא בסתם את דעת בה"ג והרא"ש, ואח"כ הביא ב"ש מי שאומר את דעת הרשב"א בתשובה (סמ"ג והתרומה).

ובשו"ע שלד/כז סתם המחבר כמיקל (כבה"ג והרא"ש).

משנ"ב – ולקרות לגוי להראות לו ולא לומר לו, לכו"ע שרי.

שבת קנ. – אמירה לנכרי שבות.

רבינו ירוחם – ישראל שאמר לגוי לעשות מלאכה בשבת ועבר משום שבות - אסורה לו אותה מלאכה לעולם משום קנסא.
הרמב"ם – מותר לו ליהנות באותה מלאכה לערב אחר שימתין בכדי שיעשה.

שו"ע כ' פסק כרמב"ם.

משנ"ב – ואם היה בפרהסיא, שידעו בו רבים שנעשה בשביל ישראל, אסור לעולם אפילו עשה הגוי מעצמו בשבילו, וכדלקמן שכה"ד.

שו"ע כא' פסק כרא"ש שאסור לומר לגוי בשבת הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך, ואפילו אין מזונותיו עליו.
 (משנ"ב: כיון שאותו דבר שאומר לגוי לעשות בשביל עצמו הוא אינו יכול בעצמו לעשות – הוא בכלל אמירה לגוי שבות ואסור, אע"פ שאינו מתהנה הישראל כלל במלאכה זו.)

הוסיף הרמ"א ע"פ הגהות מרדכי ש-אבל מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו.
 (משנ"ב: כיון שלא היה הדבר מעולם של ישראל כלל, והגוי עושה אותה ג"כ רק בשביל עצמו - לא גזרו עליו איסור דאמירה לגוי.)

שו"ע ג' – אסור ליתן לאינו יהודי מעות מערב שבת לקנות לו בשבת, אבל יכול לומר לו קנה לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר השבת.
 (ובפמ"ג מסתפק לאסור אפילו כשאין נותן לו מעות, כיון דאומר לו שיקנה בשבילו.)

שו"ע ד' – מותר לתת לא"י מעות מע"ש לקנות לו, ובלבד שלא יאמר לו קנה בשבת.
רמ"א – וכן מותר ליתן לו בגדים למכור, ובלבד שלא יאמר לו למכרן בשבת.